

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Status

SOCIALMEDICIN · MILJÖFRÅGOR · HANDIKAPP

Tidskrift för
Riksförbundet för
hjärt- och lungsjuka

Gunnar Nilsson har varit
i Danmark och visar hur
man bygger nytt i det
danska förbundet
Sid 5

Då arbetardikten bröt
igenom heter Rune M
Lindgrens andra artikel
Sid 8

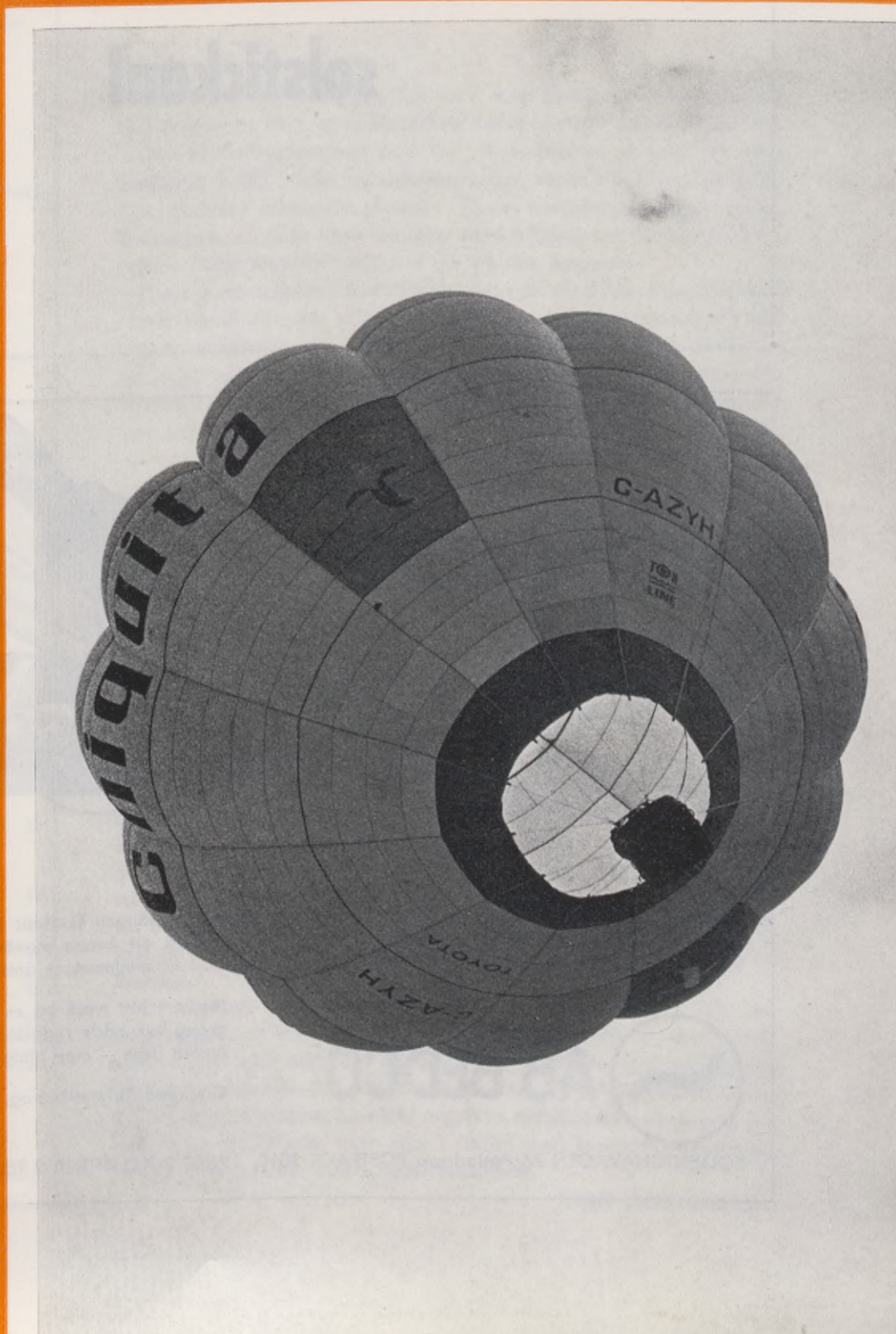
Victor Steffen minns
Sid 10

Jan-Erik Wahlén gör en
morgonvandring
i naturen
Sid 12

Bildkruss sid 17

Dokumentnovell sid 18

RHL-information sid 20

nr 2 1974
februari
pris 3:-

Köp solstickan!

PATENTSÖKT

BEDCO EL-Matic

AB BEDCO

BEDCO-sängen EL-Matic är en avancerad konstruktion avsedd att kunna manövreras av den sängliggande med ett minimum av ansträngning.

Med ett lätt tryck på en knapp och ett enkelt handgrepp kan både ryggstödet och fotändan regleras till önskat läge — med hjälp av en el-motor.

Godkänd för statsbidrag.

SOLLENTUNAVÄGEN 76 Postadress: POSTFACK 2010, 191 02 SOLLENTUNA 2 TELEFON 08/96 09 97, 96 09 98

Status

Organ för Riksförbundet
för hjärt- och lungsjuka

nr 2/1974 årgång 37

Ansvarig utgivare: Albert Fredin

Redaktör: Erik Ransemar

Förbundskansli:

David Bagares Gata 3, 1 tr, Sthlm

Postadress: Box 3196,

103 63 Stockholm

Telefon: 08/23 15 30

Postgiro: 95 00 11 - 7

Tryckeri:

Axlings Bok- & Tidskriftstryckeri,
Södertälje

Prenumerationspris:

Helår 25:—, medlemspren. 10:—

Innehåll:

Probs	4
Bomi-parken, dagcentret som byggs av det danska förbundet	5
JO säger att man skall bygga pendeltågsstationer även för handikappade	7
Då arbetardikten bröt igenom	8
Victor Steffen minns	10
En färglick i vår fauna. En morgonvandring i naturen med Jan-Erik Wahlén. Teckningar av Elsie-Britt Stenquist	12
Roboten kommer. Rune M. Lindgren om intelligens och ingenjörskonst	14
RHL har ny färgfilm	16
Status bildkryss	17
Två skisser av Ove Nord	18
RHL-information	21

Omslagsbild: Mark Markefelt

Stopp för återkommande varmvattenstopp

Det är flera samverkande faktorer som förklarar tuberkulosens tillbakagång i vårt land. En viktig faktor är den ökade hygien.

Den ökade hygien är i sin tur en produkt av en höjd levnadsstandard. I den höjda levnadsstandard ingår tillgången på rymliga, modernt utrustade bostäder. Dessa bostäder med tillgång till bad, dusch, en eller flera toaletter med tillgång till varmt och kallt vatten utgör förutsättningarna för att öka hygien.

Den sk energikrisen har medfört krav på att tillgången till varmvatten skall minskas eller helt skäras ner under vissa perioder. Det är mycket märkliga krav. De som försvarar dessa restriktioner talar som om det blott vore tillfälliga företeelser. Sen skall allt bli bra igen, energikrisen vara över och folk återfå varmvattnet igen hela året om. Men vad är då energikrisen? En oberäknelig faktor liksom konjunkturnedgångarna i näringslivet? Eller är den signalen till en omställning av livsmönstret i industriländerna?

Allt detta borde man få klarhet i och allt detta borde vara klart genomtänkt om man skall få ett orubbat förtroende till de åtgärder som vidtagits när det gäller restriktionerna av tillgången till varmvatten. Idag finns inte klarlägganden av den här arten. Mot den bakgrunden är det naturligt att handikapprörelsens folk reser ett bestämt motstånd mot alla åtgärder som inskränker de hygieniska framsteg som vunnit i kampen mot folksjukdomarna. Till de framstegen hör en ökad hygien. En inskränkning av användande av varmvatten är ett dåligt tecken.

Det går nämligen inte att hävda att det bara är en tillfällig historia. I så fall måste man också hävda att den sk energikrisen är en konjunkturhistoria av kortvarigt övergående slag. Men om det nu är så att energikrisen — antingen den nu finns eller om det är fråga om andra fenomen i samhället, dvs allmänna omställningsproblem — är av långsiktig karaktär, bör det göras klart för oss att varmvattenstoppet är en engångsföreteelse som tillgreps just nu, därför att man inte fann några andra snabba temporära lösningar.

Ett ständigt återkommande varmvattenstopp är under alla omständigheter en företeelse vars konsekvenser noga bör analyseras. Man måste också föra in i analysen alla de alternativa möjligheter till energisparande som vårt samhälle har, alternativ som i motsats till varmvattenstoppet inte har negativa samhällskonsekvenser, när det gäller folkhälsan, utan som i likhet med bensinransoneringen är till övervägande delen hälsofrämjande.

ERIK RANSEMAR

Probs

Handikappråden i arbete

Statens handikappråd sände i slutet av mars 1973 ut ett frågeförmulär till alla LHR och KHR för att få veta om verksamheten kommit igång, vilka som är representerade i råden, vilka frågor som hittills behandlats och vilka framtidsplaner råden har m.m. Svar har tills dato inkommit från 23 LHR och 125 KHR som redan påbörjat viss verksamhet. De flesta av dessa har inrättats 1972 och har i allmänhet kommit igång omedelbart, även om många ännu haft endast ett eller två sammanträden. 6 sammanträden redovisas av ett fåtal. I vissa fall har det i landstingen och kommunerna funnits något slag av organisation eller referensgrupp med liknande uppgifter som nu övertagits av handikappråden. De siffror som nämns i det följande är approximativa, då materialet varit svårbehandlat.

Samtliga län har inrättat LHR

Representerade i råden är i allmänhet Landstinget

Länsskolnämnd
Länsarbetsnämnd
Länsbostadsnämnd
Försäkringskassa

De allra flesta har kommunförbundet med. Några har socialnämnd, sjukvårdsförvaltning och andra organ som medlemmar.

Representanterna för de handikappade finns redovisade på olika sätt. 4 LHR redovisar 1 à 2 ur var och en av fem grupper handikappade (i enlighet med landstingsförbundets rekommendation). I de övriga LHR är följande handikappgrupper representerade

Blinda	12
FUB	9
Döva	4
Hörselskadade	8
DHR	11
Hjärt/Lung	5
Pso	3

samt ett antal grupper med enstaka medlemmar.

De frågor som tagits upp är mycket spridda. I första hand har man inför verksamhetens början tagit upp organisation och arbetsuppgifter. För övrigt dominerar anslagsfrågor, information, färdtjänsten samt redogörelse för den egna verksamheten inför myndigheter och allmänhet. Utöver detta finns en rik variation på frågor som behandlats, alltifrån länskonferenser till lokala praktiska frågor.

125 KHR bildade?

Av landets 464 kommuner har 185 svarat på enkäten utav dessa har 125 inrättat KHR.

Nedanstående kommunala nämnder är representerade i följande omfattning

Social Centralnämnd/socialnämnd	113
Byggnadsnämnd	88
Kommunstyrelse	86
Skolstyrelse	67
Fritidsnämnd	67
Hälsövårdsnämnd	38
Kulturnämnd	38
Fastighetsnämnd/kontor	14
Biblioteksstyrelse/nämnd	12
Bostadsförmedling/nämnd/styrelse	10
Trafiknämnd/säkerhetsnämnd ..	8
Barnvårdsnämnd	6
Kommunal bostadsstiftelse	6
Kommunfullmäktige	6
Central byggnadskommitté	4

Landstingsrepresentation förekommer i 61 KHR.

Handikapporganisationerna har följande representation:

1 organisation* i 4 KHR
2 organisationer* i 12 KHR
3 representanter i 8 KHR
4 representanter i 10 KHR
5 representanter i 58 KHR
6 representanter i 14 KHR
7 representanter i 5 KHR
flera representanter 7 KHR

* Antal organisationer som är representerade.

Myndigheter som är adjungerade till KHR

Arbetsförmedlingen/arbetsvården
Försäkringskassan

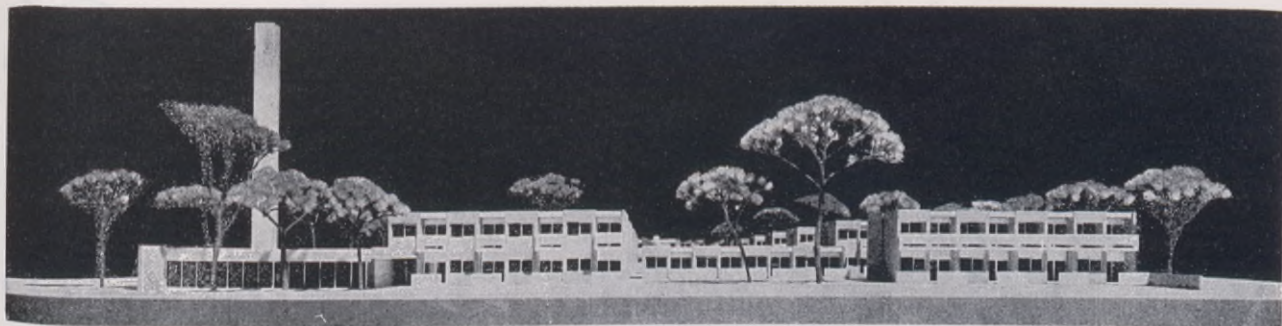
Kommunala nämnder som inte ingår i KHR
Kommunalt bostadsföretag
Socialchef, socialsekreterare, socialarbetare
DHR:s länskonsulent
Röda korset
ABF
Pensionärsföreningarna
Lions
Industriföretag

Ärenden som tagits upp:

Önskemål att bli remissinstans
Remissvar på stadsplaner och kommunala utredningar
Byggnadsplanering för handikappade och uthyrning av invalidbostäder
Inventering av handikapplägenheter
KBH
Trafikplaneringsfrågor
Färdtjänst/specialfordon
Fördelning av kommunala bidrag
Gemensamma expeditionslokaler
Fritidsgård gemensam för alla handikappföreningar
Skidspår för synskadade, simträning och övrig handikappidrott
Badvänligare miljö för rörelsehindrade vid badstränder och bassänger
Handikappinredd campingstuga å campingplatsen
Handikappguide
Hemhjälp
Uppsökande verksamhet
Barnstugeverksamhet och samariter till handikappade barn
Information till handikappade om samhällets service
Hjälpmedelsservice
Telefonsvarare (dagsaktuella lokala nyheter) för synskadade
Arbetsmöjligheter för handikappade, anpassningsbidrag, samarbetsfrågor
Skrivelse angående beredskapsarbete inom handikapporganisationerna
De handikappade och skolan
Vuxenutbildning
Tolkar för hörselskadade
Utbildning av vårdpersonal i hörselteknik
Informationsskyltar för synskadade
Taxeringsfrågor/avdrag för dyrare levnadsförhållanden

DET BLIR ALLT DYRARE
att göra tidningar. Därför tvingas vi höja priset på lösnummer till 3:— och helårsprenumerationen till 25:—. För medlemmar är dock prenumerationsavgiften endast 10:—.

Bomi-parken

— dagcentret som byggs av det danska förbundet

Gunnar Nilsson har tittat på Boserup Mindes senaste initiativ

Dagcentret Bomi-parken — vid Amager — är ett av Boserup Mindes senaste initiativ. GUNNAR NILSSON har besökt anläggningen, som man räknar med är klar att invigas i sommar.

Vågorna från sundet slår in mot stranden några stenkast från Bomi-parken i Amager, där ett dagcentrum uppförs. Runt anläggningen grupperar sig enfamiljstvillorna, och strandpromenaden vid havet och de otaliga lövträden bildar den omgivande miljön.

Byggnadskommitté

År 1959 tillsatte RHL:s danska systerorganisation ett "boligutvalg" som närmast skulle söka olika lösningar på aktuella bostadsproblem för många av förbundets medlemmar.

1960 löstes vissa problem temporärt genom att man i samarbete med Foreningen Socialt Boligbyggeri lyckades utverka dispositionsrätten till 12 lägenheter i föreningens fastighet vid Bryggervangen på Österbro.

Dagsanatorium

Boserup Minde övertog 1962 dagsanatoriet Kalvebod Bastion, som förbun-

det får driva mot löfte att söka en permanent lösning på dels dagsanatoriefrågan, dels söka lösa bostadsfrågan för förbundets medlemmar, vilka vistas på dagsanatoriet.

Kalvebod Bastion, som ligger några stenkast från Köpenhamns centrum skall rivras om några år. Under hand har Boserup Minde, som mötts av stor förståelse för sina medlemmars bostadsproblem från Köpenhamns kommuns sida, lyckats ordna bostäder åt många av förbundets medlemmar.

Initiativ

Köpenhamns kommunstyrelsens ordförande, overborgmester Urban Hansen, som tillhör huvudstyrelsen för Boserup Minde, har ägnat frågan om ett dagcentrum med bostäder för förbundets medlemmar ett levande intresse.

År 1965 erbjöds Boserup Minde en lämplig och tilltalande tomt på 19 000 kvadratmeter i Amager och i samarbete med Foreningen Socialt Boligbyggeri och arkitektfirman Hauge og Kornerup—Bang har projektet utformats. Man har därvid dragit nytta av de erfarenheter, som Dansk Blinde-samfunds institutionsbyggeri förvärvat vid uppförandet av centra och bostäder åt sina medlemmar.

Igångsättningen

Byggnationen kunde igångsättas den 15 augusti 1972 och de första lägenheterna beräknas stå klara för inflyttning sommaren 1974.

Tillgodoser många intressen

Bomi-parkens dagcentrum avser att tillgodose många intressen och möta flera aktuella behov.

Dagcentrum, som ligger i anslutning till köksutrymmena skall ha platser för 100 patienter och inrymmer fysioterapi- och motionsrum och träningsrum med flyttbara väggar. Tillsammans upptar denna del av anläggningen 1 400 kvadratmeter.

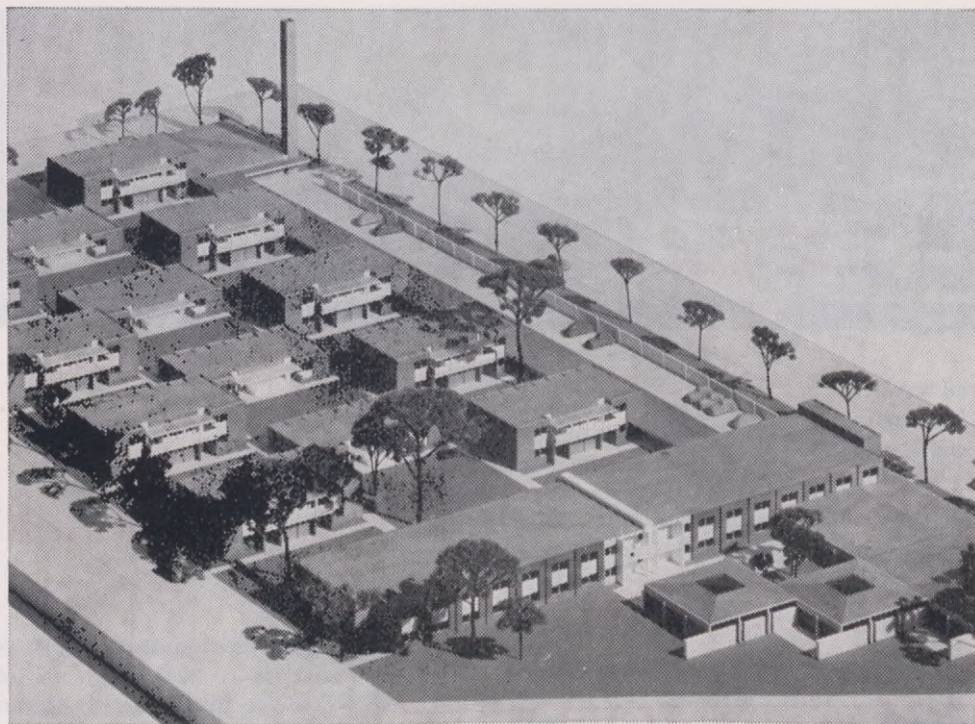
Sjukhem

På 3 200 kvadratmeter har ett sjukhem i två våningar inretts med 46 enkelrum.

Bostäder

I fjorton block ligger bostäder grupperade i anslutning till uterum. Alla bostäder har utformats med tanke på eventuella handikapp och en övertäckt gång förbinder blocken med ekonomiavdelningen, dagcentrum och sjukhemmet.

De fjorton blocken rymmer 84 pensionärsbostäder, 12 enkelrum, personalbostäder och panncentral. Dagcentret skall stå öppet för alla. Där finns plats för 100.

De fjorton blocken rymmer 84 pensionärsbostäder, 12 enkelrum, personalbostäder och panncentral. Tillsammans upptar denna del av anläggningen 4 900 kvadratmeter.

Självadministrering

I princip kommer anläggningen att bli självadministrerande och bostäderna skall hyras ut genom socialdirektoratets försorg. Boserup Minde kan sedan förorda de av organisationens medlemmar som söker bostad.

Månadskostnaden för en pensionärslägenhet på två rum och kök kommer inte att överstiga 200 danska kronor, varför hyresgästerna därest deras inkomst inte överstiger 30 000 kronor kommer att kunna tillgodoräkna sig kommunala och statliga bidrag.

Anläggningen har mötts av ett betydande intresse från inte minst olika organisationers sida och kommer av allt att döma bli mönsterbildande för motsvarande institution på andra orter.

Betydande aktiviteter

Det är meningen att de flesta av hyresgästernas sociala och medicinska behov skall kunna tillgodoses inom denna anläggning.

Från köket skall mat kunna beställas samtidigt som alla lägenheter, även då enrumslägenheterna, har kokmöjligheter.

I anslutning till sjukhemmet finns tillgång till läkare och sjukvårdspersonal.

Tag tåget till Köpenhamn.

Foto: Mark Markefelt.

JO säger att man skall bygga pendeltågstationer även för handikappade

Men frågan är sedan vad det blir i praktiken

I en skrivelse till JO i oktober 1971 anförde HCK:s kanslichef Rolf Utberg och HCK:s vice ordförande Hans Gedin kritik mot att SJ vid utbyggnaden av vissa pendeltågstationer inte följt handikappbyggnormerna. Enligt § 42 a i byggnadsstadgan skall alla byggnader till vilka allmänheten äger tillträde vara så utformade, att de blir tillgängliga för rörelsehindrade, anfördes i anmälan. Man påpekade vidare, att pendeltågstationer är att betrakta som sådant utrymme, att det faller under § 42 a och dess tillämpningsföreskrifter handikappbyggnormerna. JO har, efter att ha hört SJ, SL och Stockholms läns landstings förvaltningsutskott, gett sin syn på frågan. JO framhåller i sitt beslut:

"Pendeltågstationer faller ostridigt in under dessa föreskrifter och får väl med tanke på deras ändamål och det förhållandet att de betjänar en mycket stor allmänhet anses i nu förevarande hänseende ha en mycket hög angelägenhetsgrad".

JO konstaterar vidare, att det därför är väl motiverat att SJ vid om- och nybyggnader beaktar föreskrifterna om att göra stationerna tillgängliga för personer med nedsatt rörelseförmåga.

Av tillämpningsföreskrifterna framgår, att man i sammanhanget ej kan bortse från kostnadsökningar, som blir följd av de anordningar som krävs för att byggnader skall bli tillgängliga för handikappade. I SJ:s yttrande har påpekats att tillgängligheten för handikappade vid stationerna i Skogås och Jordbro skulle medföra avsevärda kostnadsökningar. Mot den bakgrunden finner JO att han ej kan vidtaga

någon åtgärd mot de för besluten ansvariga tjänstemännen.

JO tar vidare upp ett par andra frågor som diskuterats i sammanhanget. Han slår sålunda fast, att det förhållandet att SJ i dessa frågor haft en ekonomisk överenskommelse med SL icke kan tas till intäkt för att dispensera från de bindande föreskrifterna; lika lite som det faktum, att en speciell färdtjänst finns inrättad.

Slutligen hänvisar JO till att kommunikationsministern tillkallat en arbetsgrupp för att utreda det allmänna kommunikationsväsendets anpassning till handikappades behov och han har för sin del översänt sitt beslut till arbetsgruppen.

Rolf Utberg säger i anslutning till JO:s utslag:

"JO-beslutet är glädjande så tillvida att han undanröjt all tveksamhet om huruvida pendeltågstationer faller inom ramen för § 42 a i byggnadsstadgan och handikappnormerna. Inom HCK ser vi detta som prejudicerande vad det gäller den fortsatta om- och nybyggnationen av järnvägsstationer, bussterminaler, flygplatser och tunnelbanestationer. Samtidigt beklagar vi naturligtvis att JO med hänvisning till kostnadsaspekten icke velat vidta några åtgärder i de aktuella fall som vi pekat på. Vi noterar emellertid, att han på längre sikt funnit det betänkligt att icke heller dessa stationer gjorts tillgängliga för rörelsehindrade. Över huvudtaget är JO-beslutet till god hjälp när det i framtiden gäller att få en bättre efterlevnad av handikappbyggnormerna. Tyvärr nås vi ibland av meddelanden om att man gör avsteg från dessa. JO-beslutet är, som vi ser det, faktiskt en uppmaning till landets alla byggnadsnämnder att i fortsättningen följa dessa frågor med skärpt uppmärksamhet." ■

HCK skriver till SÖ om förtur

Nu har kommunerna möjlighet att förbättra situationen för handikappade elever samtidigt som nya arbetstillfällen skapas! Det särskilda statsbidrag på 30 miljoner kronor till skolområdet bör nämligen användas för att tillgodose handikappades behov i skolan, framhåller Handikappförbundens centralkommitté, HCK, i en skrivelse till skolöverstyrelsen.

Det är skolöverstyrelsen som skall fördela pengarna efter ansökan från kommunerna och då bör, enligt HCK, förtur ges åtgärder för handikappade. Exempelvis är en utbyggnad av den personella assistansen nödvändig. Specialundervisningen i gymnastik behöver byggas ut kraftigt och synskadades behov av läshjälp tillgodoses. Extra resurstimmar bör tas i anspråk i klasser med handikappade. Skolans fritidsverksamhet måste öppnas även för elever med olika funktionsnedsättningar. Nu har kommunerna tillfälle att bygga om skolorna så att de blir användbara för bla rörelsehindrade, synskadade och hörselskadade. Detta är några exempel på åtgärder som både medför förbättringar för handikappade och tillför kommunerna arbetstillfällen. HCK:s arbetsgrupp för skolfrågor ställer gärna upp med tips och råd angående vilka insatser som kan behövas.

Dan Andersson

Då arbetardikten bröt igenom

Andra avsnittet i en serie artiklar om arbetardiktare i svensk skönlitteratur

RUNE M LINDGREN inledde i förra numret en originalserie artiklar om den sk arbetardiktningen i vårt land. I denna artikel skildrar han hur arbetardikten bröt igenom.

Steffen nämner ett par namn ur den tidiga arbetardiktningen. Denna grupp har kommit att betraktas som arbetardiktningens genombrottsgeneration. Senare kritiska iakttagare, så tex Fredrik Ström, avgränsar genombrottsgenerationen till endast ett fåtal namn. Med Hedenvind-Eriksson, Martin Koch och Fabian Månsson — den senare främst med romanen "Rättfärdiggörelsen genom tron" (1907) ägde arbetardiktningens genombrott rum i vårt land, skriver Ström. Staffan Björck skriver: Martin Koch skapade med "Arbetare", 1912 "den svenska arbetarromanen, åtminstone om man bortser från Maria Sandels tidigare trevande försök". Han påminner samtidigt om att varje social roman är tidsbunden eftersom alla

samhällets relationer successivt förändras. Ragnar Oldberg i sin tur ifrågasätter i en bok om Ivar Lo Johansson om inte året 1920 är ett bättre gränssår för arbetardikten än storstrejkåret 1909.

Evald Palmlund förefaller i en essä ge Oldberg rätt. Det går bäst att avgränsa en distinkt grupp arbetardiktare bestående av Eyvind Johnson och Rudolf Värnlund, 5 unga samt den sk statarskolan med Ivar Lo Johansson, Moa Martinson och Jan Fridegård. "Deras bildningsgång är tämligen ensartad, likaså deras direkta kontakter med kroppsarbete och deras intresse för arbetares villkor." Koch och Erik Lindorm, erinrar han samtidigt, hade närmast borgerligt påbrå, Dan Anderssons far var skollärare och Hedenvind-Eriksson var bondson. Palmlund fortsätter: De främsta vägröjarna är Hedenvind-Eriksson, Martin Koch och Dan Andersson, ansatser till en fortsättning finns i Lars Ahlins debutro-

man och hos Folke Fridell. Palmlund hävdar också att "ingen arbetardiktare har nöjt sig med att vara enbart arbetardiktare, om därmed menas en diktare som begränsar sig till att skildra arbetares miljöer och speciella problem." Dvs — som Björck erinrar: Samhällsskildringen — som så lätt reduceras enbart till ett historiskt dokument, utöver det sociala reportaget når inte alla — utvecklas i de här böckerna mot det allmänmänskliga, tidlösa.

Just 30-talets arbetardikt är ett viktigt inslag i 30-talets svenska skönlitteratur — inte bara därför att den inventerade en för den bildade opinionen tämligen okänd proletär miljö. Den gick också i bräsch för en ny moraluppfattning, särskilt på det sexuella området, skriver Palmlund, och för en från språklig naturalism. Här förtjänar också en iakttagelse av Karl-Hampus Dahlstedt uppmärksamhet, nämligen att hos arbetarförfattarna

Jan Fridegård

samverkade det sociala äkthetskravet och den inrikespolitiska situation till en självklar frigörelse från äldre stelar skriftspråksmönster. Vardagsspråk och folkmålvändningar smälte på ett naturligt sätt in i deras prosa och mycket tack vare deras inflytande slutade "svensk skönprosa på 30-talet att gå i stärkkrage.¹⁾

Erik Gamby, som bla porträtterat en av de kontroversiellaste av arbetarförfattarna, Jan Fridegård, i en studie²⁾ och som också redogjort för den hätska debatten kring Fridegård genom brottsverk Lars Hård, hävdar här dels att: "Jag Lars Hård var portromanen för den framflytande nya naturalismen", dels att "det var egentligen först på 1940-talet, som naturalismen på allvar allmänt accepterades i svensk litteratur; en ung kritiker-generation hade då erövrat de ledande positionerna på tidningarnas kultursidor; den hårdkokta amerikanska berättarkonsten hade gjort också de svenska arbetarförfattarnas verk salongsfärdiga".

Palmlund avslutar sin granskning³⁾ av gammal och ny arbetardiktning med att säga: Det vore mycket underligt om inte diktare i fortsättningen skulle försöka skildra hela samhällsgrupper villkor i breda kollektivskildringar, så som Martin Koch gjort i Arbetare och Timmerdalen, Ivar Lo Johansson i Kungsgatan och Traktorn, Jan Fridegård i Lyktgubbarna. Lika säkert är, påminner Palmlund att en individuell upplevelse av spänningarna inom arbetarrörelsen och andra kollektiva gruppbyggnader behöver sin engagerade skildrare — som Koch i Romantis-

ka brev, Lo Johansson i Geniet, Fridegård i Lars Hård.

Palmlunds slutord är: "Även om man försöker avgränsa svensk arbetardikt 1930—1950 som en någorlunda enhetlig företeelse av stor betydelse både för vår litteraturhistoria och vår politiska historia, behöver man inte undervärdera varken förberedelseinsatser eller den fortsättning vi ännu bara ser antydd. Vi skall bara inte mäta det nya med de uttjänta måtten, inte envisas med 'förväntningarnas diktatur'. Samhället är annorlunda och den socialt engagerade dikten förändras."

Palmlunds notering är riktig. Parallella iakttagelser påminner om att omskiktningarna i samhället har medfört att författare ur arbetarklassen inte längre betraktas som avvikande fenomen och att de sociala framstegen samtidigt har förtagit indignationens styrka. Birger Norman påpekade detta redan på 50-talet och att hans åsikter håller än. Han sa: "Den samhällstillvända dikten saknar just nu vare sig konstnärlig motivering eller material att gestalta". Arbetardikten, den sociala dikten, samhällsskildringen har alltså även nu viktiga uppgifter och en hel del förnyelseförsök är här att notera.

- ¹⁾ Karl-Hampus Dahlstedt: Norrländska och nusvenska.
- ²⁾ Erik Gamby: Jan Fridegård, Introduktion till ett författarskap, Svenska bokförlaget, 1956.
- ³⁾ Evald Palmlund: Arbetardikt — gammal och ny. Tidskriften TIDEN nr 8/1957.

Ivar Lo-Johansson

Internationellt:

Bota med mikroampère

I Status nr 6/1973 redogjorde vi för den framgångsrika teoretiska forskningen om akupunktur i Sovjetunionen. I dag kan vi rapportera om en intressant ny behandlingsmetod på grund av denna forskningens resultat.

Elektrisk spänning i stället för nålar

Den nya behandlingsmetoden som ännu är i prövningskedet i flera kliniker i Sovjetunionen beror på användningen av elektriska strömstötter just på samma hudpunkter som vid akupunkturering man sticker nålarna i. Strömmen som används har bara några milliondels ampère och spänningen ligger under en volt.

Bra resultat vid hypertoni, neuralgier osv

Den nya metoden prövades med bra resultat i synnerhet mot neuralgier, radikalitis, hypertoni, ischias, bronchialastma osv. Vid hypertoni tex har snabba resultat uppnåtts. Blodtrycket hos en kvinnlig patient med hypertoni i 26 år som inte kunde botas sänktes efter några få behandlingar från 230/130 till 160/100. En annan kvinnlig patient hade inkommit med en hypertonisk kris. Redan efter den första behandlingen med mikroelströmmen sänktes blodtrycket från 17/110 till 105/110. Efter tre dagar var hennes tillstånd fullt tillfredsställande.

Hur metoden uppfanns

Uppfinnaren J. J. Losnowski som tillsammans med tre medarbetare utvecklade den nya metoden är inte läkare, men elektroingenjör. Han höll på med att utreda, varför människans motståndsförmåga mot elektrisk ström varierar så mycket. Han kom på den idén att det kunde sammanhånga med förekomsten av sådana hudpunkter som har ett nedsatt motstånd mot den elektriska strömmen och som upptäck-

Forts sid 11

Sälen och den första supen

I min barndom tillbringade jag somrarna på Falsterbonäset. Det var på den tiden då den siste diligensen körde från Vellinge till Skanör och Falsterbo, berättar VICTOR STEFFEN i denna minnesbild, som egentligen handlar om alkoholen och dess verkningar. Då man kunde ligga i den blommande ljungen och se på himlen där ett stråk av örnar, vråkar, falkar och hökar drog fram på väg till söderns länder. På stranden kunde man hitta bärnsten.

Där låg också, ibland, liket efter en uppfluten säl. Doften av rutten tång var snarast angenäm, men stanken av gammal säl var så obehaglig att man fick nalkas den i vindens riktning.

Här bodde vid vägen på några kilometers avstånd tre urinvånare med enslingarnas särprägel. Truls i brunnen hade sitt namn därav att han förvarade brännvin i brunnen för kylans och länsmannens skull. Görän var svartmuslig och hade gäss. Båda dessa gubbar var djurvänner. Truls lät katten äta först och tog sen vad som blev över. Han kunde inbjuda en förbispringande hund på mat och medan hunden glufsade i sig stod Truls och såg på och sa: Lile kräj, lile kräj. (Lilla kräk.) Görän blev så ond på sin hustru när hon var elak mot gässen att hon rymde och inte kom tillbaka på flera dar. Så bodde lite längre bort Karl Anners. Om honom gick tallet att han åt möss och vråkar och var farlig för barn att nalkas.

Görän berättade att dessa sälar som låg och ruttnade på stranden var offer

för jaktlusten. När en säl blivit trädfad av kulan och hade något liv i sig sam den ned till botten och bet sej fast i tången och kom inte upp förrän förruttnelse och sönderfall begynn. Någon annan berättade att Görän brukade skära av den lilla svansstumpen på den döda sälen. Det var skottpengar på säl den tiden, man fick fem kronor om man kunde visa upp svansstumpen. Dessa ilandflutna sälar fyllde min unga näsa med avsky och mitt barnahjärta med vemod och medlidande. Men det var också något av heroism, att lura jägarn på bytet och bita sig fast i tånguskerna på botten.

Tiden gick. Jag tog studentexamen. Det kallades på den tiden mogenhetsexamen, men det var det inte. Mina föräldrar var stolta över mig, jag var den första i släkten som hade blivit student. De trodde att jag blivit en mogen man och en sådan skulle ta en sup till maten och högtiden till ära hade pappa inköpt den sällsynta lyxen champagne.

Det var en ovanligt sen examen fram i juni och jag tillhörde den sista gruppen av utexaminerade. Efter hippan därhemma skulle det bli hippa i Kungsparkens restaurang. Jag åkte dit i droska iklädd den vita mössan och käppen som hörde till på den tiden. På studenthippan upprepades manbarhetsriten: sup till maten, kanske två? Öl och vin. Därpå kaffe och cognac och grogg. Jag gick omkring och pratade med kamraterna. Där låg redan en avdomnad yngling i korridoren. Nere i trädgården satt mamma, min syster och min ungdoms älskade och drack kaffe. Jag gjorde en lov och hälsade på dem. Deras attityd var ömsint medlidsam. Vi stormade ut och hissade orkesterdirigenten, en liten

italienare, god violinist. Sommarnatten låg trolsk över parken.

Jag satte mig att resonera konst med min vän Johansson. Vi klingade med grogglasen. Sen minns jag inte mer. Kamraterna berättade det följande händelseförloppet. Jag hade gått omkring och enligt deras uppgift blottat mitt hjärtas hemligaste gömmen. De förde mig hem. Jag hade fått disponera ett rum i en tom våning för att kunna studera i fred. Dit förde de mig och la mig på golvet med den hopvecklade fracken under huvudet. Jag hade hela tiden pratat på i ullstrumporna. Det sista de hörde av mig var ropet: Eld! Eld! Så lämnade de mig.

Jag vaknade vid fyratiden på morgonen och gick ut. Fåglarna kvittrade av glädje över sina sunda vanor. Jag deklamerade för mig själv till tröst skalden Vennerbom. Den dominerande känslan var illamående. Jag gick hem och lade mig hos familjen, i en drag-spelssäng. Illamåendet fortsatte. När jag vaknade stod mamma och rengjorde min frack och sa: Om jag kunde begripa hur du kunnat lyckas med att få jordgubbar på ryggsidan av frackfodret?

Jag gick ut att hämta frisk luft igen. I stadsparken mötte jag min älskade tillsammans med min syster. Jag var avdankad arm och grå och sa: Sup aldrig flickor.

Ännu hade jag inte lyckats få ner litet vatten utan att det kom upp igen. Jag gick ner till kallbadhuset kanske ett kallbad skulle göra gott. En känsla av skam och vanära intog mig. Jag var inte bättre än dessa stackare som jag sett på vägen genom smågator till

skolan, dessa som låg i rännstenen medan familjen stod omkring och försökte hjälpa upp dem. Jag hade nått den yttersta förnedringen: medvetlösheten.

Det var ingen som hade undervisat mig om alkoholens verkningar. I skolan hände det att läraren kom bakfull till skolan. Mina föräldrar var måttlighetsdrickare och föraktade nykterister. Alla som jag kände tyckte om att dricka sprit. Men de blev inte fulla åtminstone när jag såg på. Jo, en och annan. Jag hade betraktat dem med medlidande, glad över att jag inte var sådan. Men nu var jag sådan. Usch.

Jag dök ner i det friska vattnet som fanns på den tiden även strax utanför Malmö. Jag tänkte på sälarna som låg på stranden som hade haft mod att dyka ner och bita sig fast i botten hellre än att överlämna sig åt jägaren. Jag dök ner till botten och bet mig fast i tången. Jag skulle göra som sälarna. Men min livslust var för stark, jag sam upp till ytan och klädde mig för att möta min skam och förnedring.

Jag tog inte lärdom av min olycka. Som student i Lund måste jag av kamratlighet följa med. När jag hunnit ta några glas tappade jag räkningen och så gick det som det gick.

Någon undervisning om alkoholens natur förekom inte, man påstod att medicinerna och teologerna var de värsta att supa och jag var medicinare.

Det dröjde länge innan jag kom underfund med giftets förödande verkan, dess förråande och fördummande verkan, dess orsaksverkan i bilolyckor, stöld och mord och allehanda brott, skilsmässor och slagsmål.

Av det hundratal som tog studenten samtidigt med mig var det vid sextioårsjubileet fem stycken som orkade att fira. Vi fick inte plats på Kungsparken utan var tämligen ensamma i teaterrestaurangen. Vi kunde samtala och slapp att höra den dumma student-sången. Jag föreslog att vi skulle dikta om den:

Sjung om studentens lyckliga dar
låt oss fröjdas i ålderns dar
fast hjärtat inte
slår med friska slag.
Många sorger
har dragit genom våra sinnen
och gjort oss rika
på erfarenheter och minnen.

Jag omtalade också att den största behållningen av studenexamen fick jag ut av den värsta förnedringen. Att inte förakta utan ha medlidande med alkoholister eller berusade. Jag hade själv varit sådan. ■

Engagemang och trivsel vid sociala kursen i Kiel Forts fr sid 20

det kanske att omsätta detta i verkligheten, när man väl är på hemmaplan. Men resultat måste det bli och resultat kommer det att bli. Det finns många goda krafter i våra föreningar, det gav den här kursen belägg för.

Studiebesök på hjärtsjukhus

I närheten av vårt hotell låg ett hjärtsjukhus som vi besökte — som guide hade vi en svensktalande sjukgymnast. Det var en typ av hjärtsjukhus som vi mig veterligen inte har i Sverige. Hela behandlingen syftade till rehabilitering. Inget sängliggande i onödan. Så mycket motion som möjligt. Simning och gymnastik på olika stadier, beroende på patientens tillstånd. Bad med omväxlande kallt och varmt vatten.

Sjukhuset var alldeles nytt och mycket modernt. Behandlingen tar sex veckor, i vissa fall kan man få förlängd tid — och så är det då meningen att den hjärtsjuka skall vara arbetsförmågen igen. En enastående utveckling om man betänker att för bara några år sedan fick en hjärtinfarktpatient vara strängt sängliggande i minst sex veckor och därefter följde en lång konvalescenttid.

Besöket på sjukhuset gjorde oss alla glada eftersom det lovade gott för framtiden, så i fin sinnesstämning reste vi med buss till Kiel för att se oss omkring. Efter rundtur i staden släpptes vi lösa på Kiels gator, torg och avruhus, där vi hade möjlighet att göra av med eventuell reskassa, innan vi träffades för att äta tillsammans.

Mellan Göteborg och Kiel färdades vi förstas med båt. Vi hade verkligen tur med vädret — det var lugnt både på resan till Kiel och tillbaka till Göteborg. Under resan kopplade vi bort alla sociala frågor och gjorde istället rättvisa åt den goda maten och den glada dansmusiken.

Tjugo RHL-are förenade alltså nytta med nöje under denna vintervecka. Jag gör mig nu till tolk för alla och tackar för förmånen att få delta i kursen, och jag är säker på att våra nyanskaffade kunskaper skall komma medlemmarna tillgodo. ■

Internationellt: Bota med mikroampère Forts fr sid 9

tes av flera vetenskapsmän i världen. Det är just dessa punkter på den mänskliga kroppen — i det hela taget omkring 700 — som används vid akupunktur.

Varför man använder guldnålar

Losnowski kom alltså på idén att använda elström i stället för nålar, för han utgick ifrån att det är mycket svaga strömmar som uppstår vid akupunkturing. För denna tes talar det faktum att guldnålar är mycket effektivare än stålålar — de förstnämnda utlöser nämligen den tredubbla potentialdifferensen i huren än de sistnämnda (285 mot 86 millivolt).

Kärnproblemet

För att praktisera den nya metoden fanns det ett stort problem: att hitta de rätta hudpunkter som har en storlek av mindre än en kvadratmillimeter. Därför är det förresten också så svårt att utbilda akupunkturläkare. Losnowski och hans medarebtare konstruerade behandlingsapparaten på så vis att den samtidigt förmår att upptäcka dessa punkter. Patienten tar den ena elektroden i handen, den andra specialelektroden ledar läkaren över det stället var den biologisk aktiva punkten måste ligga. När den är upptäckt lyser en liten lampa och en visare slår ut. Sen behöver läkaren bara omkasta vippströmställaren och strömmen tillförs på det rätta stället.

För närvarande provas metoden även i hälsodepartementets centralklinik, var man uppvisar särskilt bra resultat vid behandling av astma, ischias och sjukdomar i det vegetativa nervsystemet.

R. W.

Pristagare julbildkrysset

1:a pris 50 kr Ruth Hult, Box 490, 790 25 Linghed

2:a pris 25 kr Axel Olsson, Östra Skansgatan 3 C, 413 02 Göteborg

3:e pris 15 kr Stig Pettersson, Södermannagatan 59 B, 116 65 Stockholm

4:e pris 10 kr Arthur Lindquist, Tallrotsvägen 11, 653 50 Karlstad

5:e pris 5 kr Ingrid Andersson, Vikengatan 17 E, 652 28 Karlstad

En färgklick i vår fauna

En morgonvandring i naturen med JAN-ERIK WAHLÉN

Det allra första gryningsljuset silade in genom springan under rullgardinen. Kittlande mig i ögonvrån och värmande min kylslagna nästipp. Hastigt kom jag ur sängen men hejdar mig ett ögonblick när fötterna når det kalla korkmattgolvet. Det isar till under fotsulorna och jag får bråttom att peta fram de gamla filttofflorna under sängen.

Lättjfullt sträckande mina stela och sömntunga lemmar blir jag stående en stund och betraktar väckarklockan. Jag häpnar och går fram och ruskar på det gamla verket. Men den tickar lugnt vidare i sin haltande rytm. Bevisligen går den och jag vet att den alltid håller tiden. Men jag kan ändå inte riktigt komma överens med tiden och den tidiga morgonsolen. Eller kanske rättare sagt gryningsljuset. För ännu har inte solen nått över horisonten. I varje fall är det allt för tidigt för att vara så ljust.

Enligt almanackan är vi ju redan en bra bit inne i oktober och då brukar

minsann mornarna vara både mörka och tungt dystra. Det är just då jag blir påmind om en sak som jag hela natten haft kännning av. Min gamla vädertå har spökat och värkt molande. Det är vänster stortå som en gång i ungdomen blivit krossad av en förrädiskt hoppande tallstam. Nu på äldre dar brukade stortån småmola varje gång det blev skiftning i väderleken. Jag har haft kännning av det under natten i min ensamhet, men varit allt för trött för att riktigt reagera och sätta värken i samband med väderskifte.

Gårdagen hade varit så full av arbete med det gamla tröskverket, att jag inte haft tid att reflektera över vädret. Trots alla moderna skördetröskor och andra avverkningsapparater har jag fortfarande kvar den gamla tröskan på logen till det ställe jag arrenderar. Det är ett litet torp bara långt uppe i skogen och ingen bor där längre. Både uthus och manbyggnad är snart helt skattade åt förgängelsen.

Teckningar:

Elsie-Britt Stenqvist

Men då jag hade arbete på den avsides belägna gården, brukade jag övernatta i det gamla och dragiga bostadshuset. Med sovsäck och extratäcke brukade jag klara mig bra mot kylan. Ibland hände det också att jag under mina strövtåg i naturen övernattade i torpet. Mitt gamla hagelgevär brukade också följa med på dessa turer under jaktsäsongen.

Efter ytterligare några armsträckningar och gäspningar och ännu en misstrogen blick på det gamla väckarurets urtavla, går jag på stela ben fram till fönstret och låter den trasiga rullgardinen surra mot taket. Just i det ögonblicket får jag förklaringen till det tidiga gryningsljuset. Mitt sömndruckna öga möts av vitt. Bara vitt så långt jag kan se. Över den snart igenvuxna trädgården ligger ett tunt lager av nyfallen ren och vit snö. Hagtornshäcken buktar så linjemjukt och vackert ner mot bäcken och dalgången.

Jag grips av samma underbara yra varje höst när den första snön faller. Glömda är gårdagens hårda arbetstimmar med det gamla tröskverket. Glömda är vädertåns ilska värksignaler.

Ute i köket tänder jag gasolköket och fyller kaffepannan med friskt vatten från källan nere i dalslätten. Så vänder jag mig mot fönstret och möts av en betagande syn. Den kullerstensbelagda gårdsplanen är pudrad och vit. Man kan bara ana stenarna under det mjuka täcket. Vid den öppna logporten där jag kvällen förut samlat upprenset efter tröskningen i en hög, går fyra vackra fasantuppar och sprätter så det dammar över det nya rena.

Jaktinstinkten får mig att häftigt rycka till. Min trogna bössa hänger på sin spik vid köksdörren. Mina blickar dras automatiskt dit. Men så ler jag plötsligt ett skevt leende. Hur lätt skulle det inte vara att smyga upp ett fönster och sticka ut bösspipan? Hur enkelt skulle jag inte kunna skjuta både två och tre tuppar i ett enda

skott och skaffa en god stek på middagbordet?

Mitt leende är lika snett och skevt då jag plötsligt hör kaffepannan fräsande pösa över ute i köket. Sådana fula tankar det kan dyka upp i ens skalle. Det skulle ju nästan vara mord att skjuta dessa fåglar. När de visar så stort förtroende för oss människor, som i själva verket är deras värsta fiender, att de vågar sig ända fram till våra boningar för att skaffa mat så vore det ju rena helgerånet att svika detta förtroende. I stället bestämmer jag mig för att samla upp renset efter tröskningen och lägga ut det på lämpligt ställe, där inte räv och vessla kan smyga sig på dem. Låta dessa vackra fåglar få en fristad där de kan äta sig mätta när den verkliga kung Bore tar makten över naturen.

Under tiden jag sörplar mitt kaffe kan jag inte släppa tanken på detta, att jag först så oreserverat kommit att tänka på hur lätt det skulle vara att skaffa sig en god stek. Men jag är tacksam över att min sportsmannanda tog överhand. Jag skulle nog aldrig kunnat förlåta mig själv, om jag skjutit någon av de färgsprakande fasantupparna.

Efter kaffet tar jag bössan på ryggen och ginar över de små tegarna, som

är så små att det inte lönar sig att komma dit med en skördetröska, och beger mig bort mot skogsbrynet. Styr kosan direkt mot den täta grandungen. Jag vet att det skall finnas ett rävgryt i sandbrinken där. Och skulle inte den röde själv vara hemma, så kanske jag kan öva min skjutskicklighet på någon snabb vildkanin.

De små granarna i själva skogsbrynet är täckta av nattens nederbörd och mina tankar går osökt till min barnoms jular, då jag fick följa med far hitin för att hugga julgran. Men det var inte varje år man fick uppleva de snöhöljda granarnas vackra konturer. Jag kan till och med erinra mig att det regnade vid något tillfälle.

Med berätt mod tränger jag in i dungen. Det är som att kliva rätt in i ett julkortsmotiv av Jenny Nyström. Något nostalgiskt och vemodigt kommer över mig i den stilla höstmorgonen. Minnen från tidiga barnaår. Små obetydliga händelser som etsat sig fast i minnet. Oförrätter man lidit. Händelser som man själv lyckats genomföra gentemot större syskon. Alltsammans vardagligheter och bagateller.

Jag är så inne i mina tankar att den första kaninen jag lättar hinner undan med blotta förskräckelsen. Den vita svanstussen vippar nästan retfullt mel-

lan de täta granstammarna. Ett leende glider hastigt över mitt drömmande ansikte, när jag försiktigt smyger ner bössan i en mera bekväm skjutställning. Även det vilda skall ju ha sin chans att klara livhanken.

Så är då mina tankar tillbaka till fasanerna hemma vid det gamla torpet. Så helt förtroendefullt och utan minsta rädsla hade de spatserat där på gårdsplanen och sprätt som riktiga tamhöns. Det slår mig plötsligt hur den moderna jordbruksdriften har minskat beståndet av både fasan och raphöns i markerna. Tidigt mognande sädesslag och stora otympliga maskiner från vilka man aldrig kan upp-täcka ett bo, har gjort att allt fler kullar blir förstörda.

Våra importerade fasaner skall få sig en riktig fristad häruppe vid mitt gamla torp. Hit kommer aldrig någon skördetröska eller annan monstros konstruktion. Från traktorn kan jag se deras bon och spara dem, precis som jag brukar göra med vipornas opretentiösa reden ute på slätten. Ingen annan får ju heller jaga på mina marker, så nog skall jag få en livskraftig stam av asiatiska gäster häruppe.

Forts sid 22

Roboten kommer

RUNE M LINDGREN om artificiella intelligensen — som rycker an — och genetiska ingenjörskonsten — som expanderar. Det låter krångligt men det handlar bland annat om konstgjorda organ och droger.

Manipulation, erinrar Tom Selander i sin bok "Manipulation med människan" (Rabén & Sjögren) är ett modeord i dagsdebatten. "Därmed avses en dold styrning av människor, som strider mot deras intressen". Väljarna, heter det, manipuleras av politikerna, konsumenterna manipuleras av reklamerna etc.

Selander tar dock i sin bok upp en annan manipulation, nämligen den "dolda styrning av människorna som uppstår till följd av den tekniska och biologiska utvecklingen".

Det gör han i en serie intervjuer med fackfolk, specialister och experter inom olika områden.

Fackfolk och experter inom skilda områden uttalar sig också i en ungefär samtidigt utkommen bok. Den boken: "Kontroll av individen", utkommen i den av Nordal Akerman redigerade serien Det nya samhället, greppar i huvudsak in i samma material som Selanders bok.

Vår fantastiska framtid

De båda böckerna speglar och diskuterar vår fantastiska framtid, inte minst på det sk vårdområdet.

Läkemedelsindustrin, påpekar Gerald Leach i Kontroll av individen, har under de senaste 15 åren sänt ut en ström av preparat som kan påverka vårt sinnestillstånd. Sakkunnigt folk vid USA:s folkhälsoinstitut väntar sig därutöver under "de närmaste fem till tio åren — en hundrafaldig ökning av antal och typer av preparat som kan påverka vårt psyke".

Det här väldiga utflödet droger är svårkontrollerbart, men förtjänar en oavslutlig kritisk skärskådan.

Läkemedelskontrollen av idag är dock inte särskilt effektiv — och benägenheten att acceptera flödet av psykofarmaka, skilda "själspiller" som en normal del av tillvaron befinner sig i tillväxt. Sk mood pills, droger som påverkar humör, lynne, sinnesstämning är idag ett nytt mode. Kärlek i piller-

form är också möjlig genom psykofarmakologins snabba utveckling. Det finns redan ett medel, L-dopa, som hos många individer stegrar könsdriften. De nya drogerna kan också användas på ett mer svårkontrollerbart sätt, tex för att skapa förnöjda eller aggressiva personer. Avvikande grupper som kriminella kan förvandlas till laglydiga medborgare. Besvärliga åldringar på pensionärshem kan "pacificeras" genom de här medlen — något som för övrigt redan sker. Olika sedativ har ju länge varit i flitigt bruk. På sidan om de olika euforiska preparaten har vi också en mängd preparat som kan blockera inlärning och minne.

Att framkalla sömn m m

Det är också ett bekant faktum — något som Bo Holmberg påminner om i sin uppsats i Kontroll av individen — att man försöker åstadkomma sk beteendemodifikationer på andra handgripligare sätt. Bl a i USA har man försökt åstadkomma sk beteendemodifikation av psykiskt sjuka genom att operera in elektroder i hjärnan och rikta in dem mot vissa hjärncentrum, törst- eller sömncentrum etc. Genom elektriska impulser agiterar man så centret. Man kan framkalla sömn, feber, apati osv med ESB, dvs electric stimulation of the brain. Man kan också åstadkomma minnesförhöjningsfunktioner på senila åldringar på kemisk eller biokemisk väg.

Roboten kommer

De fantastiska vetenskaparna har dock öppnat än mer hisnande perspektiv. Bl a öppnar den genetiska ingenjörskonsten nya fantastiska perspektiv. Tyska forskare anser det tex möjligt att på artificiell väg korsa människa och apa, så att man får fram ett melanting, ett slags slavarbetarskikt. Detta är något som kan bli verklighet inom överskådlig framtid. Någon sådan mänsklig mellanform, sägs det samtidigt, är dock inte trolig med hän-

syn till den artificiella intelligensens frammarsch via datorer, robotar, automatisering. Den artificiella intelligensen kommer med stormsteg inte minst på arbetsmarknaden. Inom loppet av tjugo år, förmodar forskarna, har kanske vartannat jobb som finns idag tagits över av robotar, datorer och automation. De påminner också: Om cirka femtio år kan det vara realistiskt att vänta sig maskiner med en intelligens jämförbar med människornas. Redan idag finns det tex datorer som spelar schack bättre än den som programmerat dem. Någon överhängande risk att datorerna tar makten finns dock inte, även om inte heller detta perspektiv utesluts ur seriös vetenskaplig diskussion.

Det kan i sammanhanget tilläggas: En ny expansiv ingenjörskonst är idag på väg att skapa en rad artificiella mänskliga organ. Det räcker här med att erinra om den konstgjorda njuren, dvs dialysapparaturen, om hjärtlungmaskinerna, hjärtstimulatorn, pacemakern etc. Denna utveckling kan väntas accelerera — och kommer att skapa nya, svårbemästrade problem. I Selanders bok ställs frågan så här: Hur kommer vårt samhälle att gestalta sig med ett stigande antal människor sammansatta av serietillverkade ersättningsorgan, som vandrar omkring och väntar på den oundvikliga hjärndöden?

Kirurger med sju fingrar?

Återgår vi till speciellt den genetiska ingenjörskonsten är att notera:

Det är faktiskt idag en möjlighet inom räckhåll att special- eller skräddarsy människor för vissa bestämda ändamål, att göra blivande kirurger med sju fingrar tex. Det är också tänkbart, fortfarande enligt forskarna, att genom genetiska nykonstruktioner skapa ett slags övermänniskor. Barn som tillverkas i laboratorier och föds i artificiella moderkakor, eller sk kloning, dvs framställning av identiska

Visst kan man få slut på arbetslösheten i världen, Fritte... om man verkligen ville menar jag... man kunde ju exempelvis låta varje människa arbeta bara varannan vecka... det skulle förmodligen kräva en del nytänkande på det ekonomiska och administrativa planet... men nog skulle det gå att ordna alltid... om man bara ville...

kopior till levande eller döda människor, hör också den fantastiska verkligheten till i forskningslaboratorier världen runt.

Gerald Leach skriver dessutom att idag kan goda hjärnor "framodlas" — men han reserverar sig inför möjligheten till tex blixtnabb inläring genom injektioner. Det är, menar han, inte heller möjligt att, idag, dricka sig till kunskap med specialpreparerade drycker. I Tom Selanders intervjubok förutses dock en utveckling åt det hållet. Dvs en höjning av den mänskliga intelligensen genom insprutningar under de första fostermånaderna, kunskaper som intas i pillerform etc.

Naturligtvis: En del av vad vi här berört är inte omedelbara aktualiteter. Men det är anryckande problem — ja, just problem. Det är inte alldeles övertygande bevisat att vare sig euforiska preparat eller den genetiska ingenjörskonsten för oss in i någon ny skön värld. Tvärtom, våra oavslutade försök att fly in i de artificiella paradisen tenderar bli flyktvägar i blindo.

Nådatiden löper ut

Problem av en annan konkretare typ diskuteras för övrigt också i de här båda böckerna. En gång, påminner Tom Selander, var Tuniens öknar Roms kornbodar. Människorna har dock alltid förbrutit sig mot den ömtåliga ekologiska balans som råder på jorden och åstadkommit skilda balansrubbingar. Rosa utvecklingsoptimister finns fortfarande. Herman Kahn är en av dem. Men de optimistiska futurologerna korrigeras av andra, inte nödvändigtvis domedagsprofetiska, säre. Georg Borgström hör till de senare. Han spår en utveckling i moll, i takt med miljöförstörelsen och befolkningsexplosionen. Den ökande tillväxten har ju sin fränsida i ökande miljöförstörelsen och förbrukade råvaruresurser. Domedagsprofetiornas, superkatastrofernas frambesvärjare, tycks i ökande utsträckning få sin hållning bestyrkt, samtidigt som optimisternas faktaunderlag krymper. De kritiska nivåerna ligger redan hotande nära. Nådatiden håller på att löpa ut — och

FN:s miljökonferens defensiva hållning till hela problemkomplexet lovar inte gott för vår framtid. En framtid av fruktan, även med andra mått mätt, om vi håller sakliga iakttagare som Alva Myrdal för vittnesgilla. Alva Myrdal påminner ju i Selanders bok: De totala försvarskostnaderna i världen är idag över 1000 miljarder om året. Alva Myrdal ser vår "verklighet som en mardröm. Den är dräktig med hot om förfärliga katastrofer. Man måste ha förtvivlans mod". ■

**TÄNK PÅ
HJÄRT- OCH LUNGSJUKAS
BLOMSTERFOND**

**POSTGIRO 95 00 11 - 7
BANKGIRO 573 - 4090**

Ett 50-tal mötte upp för att se RHL:s nya färgfilm

RHL har ny färgfilm: fysisk träning för hjärtsjuka

Malmö Allmänna Sjukhus var platsen där premiären skedde av färgfilmen Fysisk träning för hjärtsjuka.

Det var över femtiotalet intresserade som docent Bengt W. Johansson kunde hälsa välkomna.

Förutom manuskriptförfattaren (värden) fanns där aktörer, både framför och bakom filmkameran.

Även patienter och sjukvårdspersonal i olika funktioner, liksom sjukhusledning; en representativ församling fanns alltså i salen.

Fascinerande handling

Från filmens dramatiska upptakt till den idylliska avslutningen satt alla fascinerade av handlingens utveckling.

En spontan applåd tolkade den uppskattning man ville visa *alla* medverkandes engagerade prestationer.

Vid den efterföljande debatten yttrade många sin tilltro till programmens betydelse. Det är en upptakt till en utveckling av mer rationella medel att sprida information till patienter. Information som har förutsättningar att vara täckande i generella fall. Men som inte ersätter läkare eller sjukgymnaster.

En trivsam, kontaktskapande och

"kostriktig" avslutning på sammankomsten hade de käcka sjukgymnasterna ordnat i sina arbetslokaler.

Filmen ska visas i hela landet

Filmen skall nu visas på alla sjukhus i landet enligt en visningsplan. Men även RHLs lokalföreningar har möjlighet att visa den vid sina sammanträden.

I samband med visningarna utdelas texthäften med "Råd till hjärtsjuka" om lämpliga levnadsrutiner samt "kostråd".

Den första allvarliga satsningen

Denna första allvarliga satsning på en bredare allmän information till hjärtsjuka är mycket löftesrik.

En organiserad insamling av erfarenheter kring filmvisningarna borde vara angelägen. Därmed skulle kunskap till nya kommande informationsprogram kunna lagras och därmed utvecklas. Användningen av olika media i informationen till patienterna kan säkerligen diskuteras vidare.

Ake Strömdahl

Filmen tillhandahålls genom RHL:s förbundsexpedition. Enda kostnaden är frakt och expeditjonskostnader.

Protester i Dalarna: inget varmvatten- förbud

— Förbudet att använda varmvatten under vissa perioder, får aldrig träda i kraft! Om detta vädjar De Hjärt- och Lungsjukas centralförening i Dalarna. De som drabbats av hjärt- och lungsjukdomar måste få den dagliga försörjningen av varmvatten! Detta gäller även övriga handikappade, som är i stort behov av varmvatten för den daglige hygien och hälsan.

— De som genom sjukdom är i stort behov av att ha högre temperaturer i sina lägenheter, måste ges rätt att få använda sig av extra eluppvärmning, poängteras också från De Hjärt- och Lungsjukas centralförening. De skall också få använda sig av sådana hushållsmaskiner, som genom sjukdomen många gånger är oundgängliga för dem.

OVE NORD

Två skisser

I SOMMARENS SISTA MINUT

Vinden drar från nordväst, så det är litet kyligt att ligga ute utan skydd, men gör man ett sådant, hänger upp en tältduk eller något liknande mot exempelvis en syrenhäck gör solen resten. Så här i lä invid stugväggen och mot den vita duken — om det nu är en sådan man satt upp — blir solen högsommarhet och man har bara att låta sig bombarderas av dess strålar, andas in den solmättade luften — att bara vara till...

Dagen är intensivt vacker, alla konturer, alla detaljer i naturen står knivstarkt avtecknade i den isklara luften. Tidigt i morse fanns ej ett moln att upptäcka, men nu framemot midnatten kommer molngubbar invandrande från nordväst. Än leker dock solstrålarna sin glitterlek i lövverket, än låter solen sitt ljus, sin värme flöda över havrefält och rågskylar som man kan skönja mellan buskarna och träden.

I en liggstol i en trädgård blir annars synfältet ganska begränsat, kommer horisonten nära inpå. Men även i en så liten värld kan man göra upptäckter, erövringar — kan man fortsätta att leva sitt tankeliv. Borta i kanten av trädgården står en vildvuxen, vidfamnande gammal apel, just nu dignande av frukt och med grenarna sopande marken; inne vid stammen har lövverket bildat en sval sommarmat-

sal och en bra plats även för vilstolen och en själv under heta sommark dagar då solen är alltför brännande. Vid stugväggen upptäcker man en rotstock som man trodde varit död, men som nu liksom i sommarens sista minut bjuder en ensam klarröd ros; lister och rabatter flödar av skira luktarter, penséernas sammetslena färger och ast-rarnas prakt, ur dunkelgröna bladmassor sänder krasse och pelargonier flammande lågor...

Det sägs ju att varje årstid har sitt behag, och så är det väl. Men är ändå inte denna övergång mellan sommaren och den inbrytande hösten den allra vackraste: luftens renhet, färgernas mångfald och flödande prakt, alltings fullhet... Det är som om allt i naturen ville ge med fulla händer, allt är fullkommat eller på väg mot sin fullkomning. En fjäril fladdrar över blomorna och över potatislandens, bina söker de sista dropparna nektar ur klöverblommorna i gräsmattan, allt är hektiskt, intensivt — slutgiltigt.

Vänder man blicken uppåt mot det blå mellan de sakta drivande molnen — aldrig är väl det blå klarare, aldrig ljuset mera hisnande; man tycker sig förnimma något av det ofattbara, tanken söker sig ut i det oändliga, man förnimmer diffust något som liknar ögonblicken innan medvetandet försvinner vid en narkos, man söker sig längre och längre ut i det man kallat tomheten, men som väl ändå är något

annat. Som i medvetandets gränsmarker förnimmer man sin litenhet, men också på något sätt varje livs betydelse. Ett frökorn förs av vinden någonsans, en insekt streckar linjer i solljuset, ett löv faller... Liv föds, lever, dör. Men i dödens närhet uppenbaras kanske varje livs mening — den att föra Livet vidare.

ETT TRÄD OCH EN EKORRE

Det står ett gammalt förtorkat äppelträd i min trädgård. Tidigare hårda vintrar har farit illa fram med det där trädet och jag hade nog redan bestämt mig för att hugga ner det. Men nu vet jag inte riktigt hur jag skall göra — en liten episod har nästan fått mig att avstå från beslutet!

Jag satt vid köksbordet och åt min enkla måltid när jag fick se honom komma hoppande över gräsmattan. Han försvann ur synfältet och jag måste resa mig och gå fram till fönstret för att se vart han tog vägen och vad han tänkte företa sig. Djuren väcker ju alltid en viss nyfikenhet hos oss människor. Varför? Tja — kanske för att de är så naturliga. Naturliga på ett naturligt sätt, om man så får säga. Inte som vi människor — vi spelar ju alltid våra "roller". Även när vi är (vill vara) naturliga! Men det var inte om det vi skulle tala.

Jo då, där satt han, höll något mel-

I dessa två naturskisser har OVE NORD placerat sig i en liggstol i lä invid stugväggen och sittande vid köksbordet ätande en enkel måltid. Från dessa platser ser han sig omkring och noterar den gamla apeln och en gästande ekorre.

lan "händerna", vände det oupphörligt runt, runt, gnagde runt kanten, precis som man själv gjorde när man var liten — gömde det bästa till sist! Ja, just det, en liten livlig, piggögd ekorre var det som väckt min nyfikenhet. Det var en bit av en svamp han satt och gnagde på. Plötsligt har han biten i munnen och kilar blixtnabbt upp i trädet, där han först gnager ytterligare något varv runt svampbiten för att till sist pressa fast den i en grenklyka.

— Vad var det för mening med det där nu då, hinner jag tänka, innan han som ett rött streck rinner ner för stammen och fortsätter fram till nästa svamp. Resolut ger han sig på denna med hela sin styrka och bryter ner den. Nu börjar jag fatta att han tänker samla vinterförråd.

Det är intressant att se med vilken målmedvetenhet han går till verket: först omkull med svampen, sedan ett bett uppe under hatten, ett kraftigt ryck och foten är avskiljd. Så bär det av upp i trädet igen och samma procedur som förut praktiserats. Vid nästa nerfart får han syn på en svamp nära nog lika stor som honom själv. Han biter bitar ur kanten som förut, upp och ner igen...

— Ja du din lille krabat, där har du jobb en bra stund, tänker jag, och återgår till min avbrutna måltid. När jag så efter en stund återvänder till fönstret blir jag minst sagt förvånad — min lille brune vän är på väg ner

igen och i en av de översta grenklykorna sitter *hela* den stora svampen fastkilad. Det har tydligen gått för sakta att ta svampen bit för bit. Hade också han gripits av det tilltagande jäktet. — Nå, det där skulle jag bra gärna velat se, tänker jag, hur du bar dig åt med att få upp den där stora svampen. Det sägs att ekorrar glömmmer bort vart de gömmer sina godbitar, men den här ekorren, *min* ekorre, är nog annorlunda, vill jag gärna inbilla mig. Den verkar synnerligen intelligent.

Trädet står där bladlöst, fult och risigt. Men snart skall också de andra träden på tomten stå där bladlösa och risiga och man skall inte märka någon skillnad. Så det får väl stå där, åtminstone över vintern, för det är ju min nye lille väns skafferi. Tänk om han skulle komma tillbaka när det börjar frysa till och då finna att det var borta— vad skulle han då tänka om mig! Nej — det får stå kvar, jag hugger *inte* ner det. Någon gång kan väl vi människor kosta på att vara litet mänskliga. ■

Arbetsterapi och Hobbymaterial

Skinn, läder och pälskinn för alla ändamål.

Verktyg och tillbehör för skinn- och läderarbeten.

Arbetsatser i rikhaltig sortering.

Sadelgjord såväl mönstrad som enfärgad i 30 färger.

Väskhandtag i pärlbambu, rotting, trä och metall.

Mosaik i olika utföranden.

Pärlor och Stenar av trä, glas, kristall och metall.

Halsbandslås; Broschnålar och Manschettknappsmekanismer i olika utföranden.

Träspån i olika färger.

Spånlampor, naturella och färgade.

Begär prislista och prover.

SUNE ENGLUND AB, 701 04 Örebro

Postbox 266
Tel. 019/13 60 65

Engagemang och trivsel vid sociala kursen i Kiel

Vid besöket på kliniken för hjärtrekonditionering guidades kursdeltagarna av en svensktalande sjukgymnast.

Den 1—8 december anordnade RHL en kurs i sociala frågor på Ferienzentrum Holm, som ligger några mil utanför Kiel. Kursarbetet genomfördes med inledningar, diskussioner, grupparbete och redovisning av grupparbetet. Kursledare var Albert Fredin och Sivert Klasson från förbundet. ANNA-GRETA JOHANSSON rapporterar.

Bakgrunden till kursen var, att till kongressen i Östersund i somras inkom en motion om utbildning av sociala ombud. Det var motion nr 18 från Kalmar Läns CO. Motionen framhöll bla att man på sanatorierna fick god kontakt med varandra och bildade patient- och konvalescentföreningar under den långa sjukdomstiden. Kontakten på sjukhusen bland de hjärtsjuka är däremot så gott som obefintlig.

Kongressen instämde med motionen och ansåg, att det är nödvändigt att utbilda sociala ombud och informa-

tionsombud. Den här veckokursen i Kiel var den första uppföljningen av beslutet.

20 från hela landet

Vi var 20 deltagare från hela landet. Enbart det förhållandet att man fick träffa ombud från hela landet var ju lärorikt. Lärorikt var också kursen som helt byggde på förbundshandboken. Det kunde naturligtvis inte bli fråga om att lära sig hela förbundshandboken, men vi fick lära oss att hitta i den så vi snabbt kan få fram uppgifter genom detta kompendium som är ås fyllt av fakta. Fakta som vi gick igenom under denna jobbiga vecka.

Man kan inte bli sacionom på en vecka, och det var ju heller inte meningen. Men vi hann gå igenom en hel del inom socialområdet. Vi diskuterade sjukförsäkringen, olika typer av pensioner, bostadsfrågor och arbetsvård bla. Vi konstaterade att sjuka och handikappade ofta hamnar mellan paragraferna och att därför denna utbildning av socialombud är mycket

viktig. Det är inte lätt för en sjuk människa att hävda sina rättigheter och veta vart man vänder sig i olika sammanhang. En medmänniska från de egna sjukdomsleden som kan föra talan inför myndigheter och institutioner är vad våra medlemmar behöver.

Engagerade diskussioner

Frågor som har att göra med vår organisation var också med på programmet. Det blev en engagerad diskussion om våra organisationsfrågor. Svårigheten att få kontakt med de hjärtsjuka tycks vara genomgående, och det förhållandet var ju också orsaken till motionen från Kalmar. Genom grupparbete med ombud från hela landet fick vi nu möjlighet att ta del av varandras erfarenheter. Det kom många förslag och viljan bland kursdeltagarna att genomföra dessa förslag var inte att ta miste på. Men det är ju lätt att vara entusiastisk i en grupp, där alla har samma inriktning — svårare är

Forts sid 11

HCK-kansli i Jönköping

Hadar Hallén, längst till höger, hälsar Yngve Toesson, Solvig Malmros och Rolf Utberg välkommen till den nya lokalen.

Onsdagen den 19 september 1973 var en stor dag för de handikappade i Jönköping med omnejd. Då invigdes nämligen ett HCK-kansli i Jönköping. En sedan länge närdröm har gått i uppfyllelse.

Det är inga stora lokaler, endast 75 kvadratmeter. Någon stor möteslokal blir det sålunda icke, men en rymlig expedition, stencileringsrum och en mindre möteslokal på cirka 30 m² lämplig för styrelsesammanträden, studiecirklar etc. Ett mindre pentry inryms också inom kansliets väggar.

Invigningen förrättades av RikshCK:s kanslichef Rolf Utberg, som erinrade om att samtliga län i landet nu fått ett handikappkansli. Utberg framhöll också i sitt invigningstal att vårt land är en rik nation som har råd att ge de handikappade möjlighet att leva som andra människor och att dessa också har rätt att fordra få leva som andra utan handikapp. Det finns brister i samhället som går att rätta till rent ekonomiskt, men vi kan icke ge en blind sin syn, en döv sin hörsel, eller ge nya lungor, återställa förlamade lemmar eller ge utvecklingsstörda vad de saknar. Många andra handikapp syns icke men finns väl i hög grad. Samhället måste träda till och stödja på olika sätt, om möjligt så att de handikappade kan få ett menings-

fullt arbete, komma ifrån sin isolering. Att det betalar sig finns otaliga bevis för. Detta och mycket annat i sådana sammanhang talade Rolf Utberg om med känsla och hänryckning. Han förklarade så Jönköpings läns HCK-kansli invigt och överlämnade studiekursen "Ett samhälle för alla".

Bland de många närvarande märktes ordföranden i landstingets rehabiliteringsberedning, riksdagsman Tage Johansson och landstingets handikappkonsulent, Ingrid Hällvall. Då lokalerna hyrs av kyrkoförvaltningen var också hyresvärderna inbjuden, kyrkoherden Malte Blaxhult. Samtliga gratulerade till den nya lokalen och talade sig varma för ett mer handikappvänligt samhälle.

Vice ordföranden i Jönköpings HCK, Hadar Hallén, tackade för gåvor och den hjälp HCK fått och som gjort att man kunnat inviga sitt sedan länge önskade och så väl behövliga HCK-kansli.

Lärarhögskolans sång- och musikgrupp medverkade. Hög och gemytlig stämning rådde vid det dukade kaffebordet. Man såg hos de församlade, HCK-styrelsen och representanter från de olika handikapporganisationerna optimism och förväntan om ett rikare och effektivare arbete för dem som utan egen förskyllan måste dragas med ett handikapp.

Gustav Englund

Jönköpings och Kronobergs RHL:are på givande kurs i Tranåsbaden

Aktiviteten i kurser och studier inom RHL fortsätter med oförminskad kraft.

Lördagen och söndagen den 20 till 21 oktober var en föreningskurs anordnad i DHR:s rekrea-tions- och kuskård Tranåsbaden. Deltagare på denna kurs var medlemmar från våra föreningar i Jönköpings och Kronobergs län.

Kursen gick i ABF:s regi och hade samlat ett 40-tal deltagare. Ledare för kursen var centralorg. ordf. i Jönköpings län Hadar Hallén. Från Kronobergs län deltog som föreläsare Birger Äqvist, Älmhult, från Riksförbundet deltog konsulent Sivert Klason och från ABF instruktör Nils Wedin, Nässjö.

Kursens ändamål var att skola medlemmarna inför höstens och vinterns verksamhet, men också få informationer från riksförbundet om aktuell förbundsnytt. Samt från ABF om höstens studiematerial och lämpliga kurser och då speciellt en nystartad handikappkurs "Ett samhälle för alla". I kursarbetet ingick en stor del av den alltför knappa tiden till ett omfattande grupparbete.

Det var en särskilt givande och inspirerande föreningskurs. För den som icke tidigare gästade Tranåsbaden var det en överraskning med denna så trevliga, storslagna och välregisserade kursgård vid Sommens strand i en härlig och vacker natur i det småländska höglandet. Det skall villigt erkännas att här har De handikappades riksförbund nedlagt ett omfattande arbete för de handikappade i landet, som de har all heder av.

Gustav Englund

Kontakt får man säkert i Herrljunga?

Vad kontaktar kontaktkursen?

Kontaktkurs, vad är det? Vi som hade samlats där i Herrljunga den regniga lördagen i september var nog lite nyfikna. Kurser i socialpolitik och studiefrågor hade nog många av oss bevistat och kontakter hade vi knutit både här och där, men en särskild kurs i den saken hade vi aldrig varit på.

Tre personer kom från Hunnebostrand i Bohuslän. Fyra kom från Göteborg, tre från Uddevalla och två från Trollhättan. Från förbundet hade både Sivert Klasson och Hans Persson ställt upp. Sivert som den "ansvarige utgivare" och Hans kanske mer som lyhörd lyssnare — åtminstone till en början.

Kursen genomfördes i samarbete med riksförbundet och Bohus-Älvsborgs ABF-distrikt och därifrån kom Ingvar Johnsson från Trollhättan och Åke Blom från Lysekil.

Vi var alltså en mycket liten grupp, men det var ingen nackdel alls. Alla fick ju chans att yttra sig.

Vad var det nu för kontakter det var fråga om? Jo, en stor del av tiden gick åt att diskutera frågan om kontakto-ombud i föreningar och grupper ute i länen för att dessa inte skall glida ur gemensamheten med centralorganisationen och förbundet. Det gäller ju också studieverksamheten. I grupp-
arbete fick vi ge svar på en massa frå-

gor angående kontakto-ombud, studieorganisation och cirkelarbete. Vi antogs vara ett kontakto-ombud som i arbetet med att värva nya medlemmar fick möta argument som: "Jag är frisk nu". "Jag har inte råd". "Jag är för trött och orkeslös". "Föreningen har ändå inget att säga till om".

Nog vill det till, att kunna bemöta alla sorters argument människor kan komma med.

Ingvar Johnsson från Bohus-Älvsborgs distrikt informerade om studiematerial som låg honom och ABF varmt om hjärtat och som passade bra för cirklar i de olika föreningarna. Särskilt framhöll han "Vår förening", "Vårt möte" och "Ett samhälle för alla".

Hans Persson från förbundet spann vidare på den tråden och gav oss som grupparbete: "Vilka ämnen vill ni satsa på inom er förening och hur skall man rekrytera deltagare till cirklar-na?"

Diskussionerna var livliga och många synpunkter kom fram, en del till och med ganska vettiga, så det verkade som Sivert var nöjd med kursen och med oss. Vi deltagare var mycket nöjda och vi vill passa på att framföra vårt varma tack för en givande kontaktkurs. Vi fick väl kontakt, eller hur?

Elisabeth

Alva har värvat många nya medlemmar

De hjärt- och lungsjukas faluavdelning, eller "Ringan av RHL Falun", som den officiellt kallas, har haft ett trivsel- och informationsmöte i Godtemplarlokalen i Lingham. Trots besvärliga vägförhållanden efter en snöstorm hade många infunnit sig.

Ordföranden Erik Danielsson från Korsnäs hyllade i varma ordalag fru Alva Lindén, som genom sin intensiva medlemsvärkning mer än fördubblat medlemsantalet på kort tid. Ett 80-tal nya medlemmar har hon svarat för, de flesta från Enviken och Svärdsjö. Hon ligger säkert bra till för att erövrå förbundets pris, en resa till Bulgarien, för bästa värkningsresultat.

Därefter informerade Erik Danielsson i korthet om föreningens målsättning att stödja och hjälpa varandra. Kamratskap som många fått på olika sjukinrättningar skall fördjupas, man skall verka för olika sociala frågor såsom boendemiljö, förbättrad färdtjänst osv.

Distriktsordföranden Lars Magnusson hälsade från såväl distrikt som förbund. Förbundet börjar bli starkt, sade han, och det behövs. Kan vi verka för ytterligare forskning är vi en bra bit på väg. Kamratskap och vänskap är många gånger det bästa läkemedlet, man har lätt att isolera sig, men det skall brytas.

Även han kom in på medlemsvärknin-
gen och kunde omtala att Kopparbergs län ligger landsbäst och leder med sina 197 medlemmar. Kring kafeforden hade man trevligt tillsammans och lyssnade till pianisten Holger Smed och gitarristen Per Olof Hedlund.

Faluringen kommer i fortsättningen att alternera på olika platser för sina träffar.

En färgklick

Forts fr sid 13

Visserligen är det länge sedan vi importerade dem från deras hemland vid Svarta havets sydöstra kust. Någon gång i slutet på förra århundradet skulle jag tro. Sedan dess har de blandats med många andra mongoliska raser, men resultatet har ju blivit en vacker fågel i vår fauna. Kanske inte så hårdig mot våra stränga vintrar förstås. ■

**VI BYGGER
MODERNA
BOSTÄDER
PÅ
RATIONELLT
SÄTT**

**ERLAND GUSTAFSSONS
BYGGNADSAKTIEBOLAG**

Box 88, 123 21 FARSTA Telefon 08/94 00 80 växel

Rörtekniska Byrån AB

T Ericson, V Roxman, A Thingwall

Nordenflychtsvägen 70

112 51 STOCKHOLM

Tel Växel 54 19 45

Konsulterande ingenjörfirma för
värme-, ventilations- och sanitetstekniska
anläggningar

Betald annonsplats

DELA MED DIG

AV DITT LJUS

till de blinda

som går i mörker

genom att stödja

TALBOKEN

DU HJÄLPER TILL

ATT ÖPPNA

böckernas rika värld för dem

Postgiro 90 04 61-5

Riksförbundet för hjärt- och lungsjuka

har startat

medlemsvärvningskampanjen

Fler medlemmar – större styrka

Riksförbundet för hjärt- och lungsjuka har idag över 15 000 medlemmar. Men vi behöver bli fler om vi skall kunna få större slagkraft för alla de grupper vi företräder. Vi vet att problemen finns och att de kräver ett stort aktivt förbund.

RHL genomför därför under tiden 1/9 1973—31/3 1974 en medlemsvärvningskampanj under mottot **FLER MEDLEMMAR STÖRRE STYRKA**. Ett antal resor utdelas enligt följande: Första pris — för den som värvar största antalet medlemmar — utgörs av en resa för två personer till Sunny Beach. Andra pris utgörs av en resa för en person till Sunny Beach.

Dessutom utlottas en resa för en person till Sunny Beach mellan samtliga deltagare i tävlingen, dock med undantag för vinnarna av första och andra pris. Detta tillgår så att var och en som anmäler en ny medlem erhåller för varje sådan ett lottnummer — alltså en vinstmöjlighet för varje ny medlem. Härutöver utdelas extrapriser.

SÄND IN NEDANSTAENDE KUPONG SA FORT DU FUNNIT EN NY MEDLEM.

Till Riksförbundet för hjärt- och lungsjuka

Box 3196, 103 63 STOCKHOLM 3

Jag anmäler följande nya medlemmar

.....
Namn

.....
Adress

.....
Postnr och postadress

.....
Namn

.....
Adress

.....
Postnr och postadress

.....
Namn

.....
Adress

.....
Postnr och postadress

Uppgiftslämnare:

.....
Medlemsförening: .....